

והוסיף רב יהודה, ואמר: **כי אמריתא קמיה דשמואל**, כאשר באתי לפני שמואל ללמוד ממנו תורה אחר פטירת רב, ואמרת לי מה שאמר רב לגבי נכסים מרובים, **אמר לי**, השיב לי שמואל: **זו דברי רבן גמליאל בר רבי**, הסובר שצריך נכסים למזונות של י"ב חדש. **אבל חכמים אומרים**, חולקים וסוברים, **כדי שיוזנו אלו הבנים ואלו הבנות עד שיבגרו**. עד שיגיעו הבנות לבגרות. כיון שעד הזמן הזה האב התחייב לזונן בתנאי כתובה.

איתמר נמי, יש ראייה שאף רבי יוחנן סובר שהשעור הוא עד בגרות הבנות:

כי אתא רבין, כאשר בא רבין מבבל לארץ ישראל, **אמר בשם רבי יוחנן, ואמרי לה**, ויש שאמרו **שאמר זאת רבין בשם רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: כל שיוזנו**, אם יש בנכסים כדי שיוזנו **אלו ואלו עד שיבגרו**, הרי הן נכסים מרובים. **פחות מכאן**, אם אין בנכסים לזון את הבנים והבנות עד הזמן הזה, הרי אלו נכסים מועטים, והנכסים בחזקת הבנות.

ומדברי המשנה אפשר לדייק, שאם אין בנכסים שיעור של מרובים הכל הולך לבנות.

ועל כך תמהה הגמרא: **ואי ליכא לאלו ואלו עד שיבגרו**, שקלי להו **הבנות** לוקחות הבנות **לכולהו**, את כל הנכסים?! והרי ודאי לא מסתבר! שהרי לא מגיע להם יותר מי"ב חדש או יותר מזמן בגרותן, וכאן יוצא שיקבלו מזונות מעבר לזמנים האלו.

אלא, אמר רבא, אכן אין כוונת המשנה שהבנות יקבלו את הכל.

אלא, מוציאין להן עבור מזונות, לבנות עד שיבגרו. והשאר, מה שנשאר עודף בנכסים, הוא **לבנים**. ישאר לבנים מדין ירושה.

ואמרת הגמרא: **פשיטא**, מסתבר לומר בפשטות, כי אם היו נכסים **מרובין, ונתמעטו**, אם בשעת מיתת האב היו הנכסים מרובים, אבל לאחר מכן התייקרו המזונות, או שהתקלקלו הנכסים, וכעת אין בשוויים כדי לזון את הבנים והבנות, **כבר זכו בהן יורשים**. כיון שהזמן הקובע הוא זמן מיתת האב, ואז הם היו מרובין, ולכן הם זוכים בנכסים, ויוזנו הבנים והבנות ביחד⁽⁶⁾.

אבל **מועטין ונתרבו**, אם בשעת מיתת האב היו הנכסים מועטים ונתרבו, שהוזלו המזונות או שהתייקרו הנכסים, **(7) מאי? מי יזכה בשבח הנכסים? האם ברשות יורשין קיימי**, שהנכסים הם עדיין ברשות היתומים,

לבנים יהיה מזונות ולא לבנות. וזה לא מסתבר שהבנים עדיפים על הבנות. ולכן השט"מ חולק, וסובר שיוזנו ביחד.

7. ברשב"ם מוזכר רק אופן אחד שהוזלו המזונות ולא מזכיר שהתייקרו הנכסים. אבל הריטב"א מביא את שתי האפשרויות. ועיין ברע"א שעמד על דברי הרשב"ם.

באה לעקור ירושה דאורייתא, לכן, אם יש מזון לי"ב חודש לא רצו לעקור את דין ירושת הבנים, אף על פי שלבנות מגיע יותר.

6. על פי השט"מ אבל ברשב"ם מדוייק שיחלקו את הנכסים באופן יחסי, דהיינו, שאם כשהיו מרובים לבנות מגיע שליש מהנכסים כך יהיו כשיתמעטו, ונמצא שאם חלק הבנות יגמר,

ומוכח מכאן שיש להם קשר לנכסים, ולכן השבח מגיע ליורשין. אבל לאחר העמדה בדין, יתכן לומר, כיון שאינם יכולים למכור, אם כן מעתה הנכסים לגמרי בחזקת הבנות והשבח יהיה לבנות.⁽⁸⁾

יתיב ישב רבי ירמיה קמיה לפני דרבי **אבהו**, וקא בעי מיניה, ושאל אותו: **אלמנתו**, מהו שתמעט? מי שמת, והניח בנים ובנות, וגם אלמנה שמקבלת מזונות מנכסי בעלה [שהתחייב לה בתנאי כתובה, כל זמן שהיא אלמנה ולא נשאת לאחר], ויש נכסים בשביל הבנות והאלמנה, **מי אמרינן**, האם נאמר, **כיון דאית לה מזוני**, שמגיע לה ליוזן בתנאי כתובה, **ממעטא**, מכניסים בחשבון הנכסים גם את חיוב מזונות האלמנה, הרי אם על ידי זה יחשבו הנכסים למועטים [שלא יספיק לכולם], יפרישו נכסים למזון הבנות והאלמנה, והשאר לבנים.

ואף על פי שחכמים תקנו שהנכסים יהיו בחזקת הבנות, אבל לא הפקיעו לגמרי את זכויות הבנים, ונחשב הדבר שעדיין יש להם שייכות בנכסים. **הלכך, ברשות יורשין שבוה**, השבח שייך להם כיון שהנכסים שלהם השביחו.

או דלמא או שמא פלוקי מסלקי יורשין **מהכא**, התקנה היתה שהבנות תהיינה מוחזקות לגמרי בנכסים, ולבנים לא תהא שום זיקה אליהם, ונמצא שנכסי הבנות השביחו, ולבנים אין חלק בזה.

תא שמע מביאה הגמרא ראייה לפשוט את הספק, **מהא דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן: יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין**, יורשים שהזדרזו למכור, לפני שהבנות העמידו את הבנים בדין כדי לתבוע לעצמם את הנכסים המועטים, **מה שמכרו מכרו**. המכירה קיימת אף על פי שהנכסים מועטין. אבל כל זמן שלא היה העמדה בדין, יש לבנים זכות בנכסים.

בדין אפשר למכור, אם כן, מה התועלת בכל התקנה של נכסים מועטים? הרי הבנים יכולים למכור גם לאחר שהנכסים בחזקת הבנות. ותירצו התוס' בד"ה יתומים, שבנכסים סתם יכולים למכור כרצונם. אבל לאחר התקנה יכולים למכור רק לצורך גדול כמו פדיון שבוים.

השט"מ שואל על תוס', הרי זה ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים, ומדוע אפשר למכור? ותירצו, שרק ממון שלא יכול להוציאו מחמת שהשני כופר בו לא יכול למכור, אבל כאן זה מחמת התקנה, אין זה חסרון. ועיין ברע"א שמתרץ באופן אחר.

8. כך הבינו התוס' בד"ה יתומים שקדמו, בדברי הרשב"ם, שלאחר העמדה בדין השבח של הבנות. אך הרא"ש מבאר שאף לפי הרשב"ם, אף על פי שאין יכולים למכור, אבל ודאי שלבנים יש זכות בנכסים, שהרי אם ינשאו הבנות ודאי שיחזרו הנכסים לבנים, ולכן ודאי שהשבח של הבנים. והתוס' חולק על הרשב"ם, וסובר שהם יכולים למכור אף לאחר העמדה בדין. ובקובץ שיעורים מבאר את דבריהם, שחיוב מזונות זה חיוב שמתחדש כל יום, ולכן אין לבנות תפיסה בנכסים, ולכן יכולים הבנים למכור.

וקשה לתוס', הסוברים שאף לאחר העמדה

או דלמא, או שמא נאמר, כיון דאילו מתה אם בת אשתו תמות לית לה, יפקע החוב של המזונות, ולכן לא ממעטא, היא לא ממעטת כיון שזה חוב שלא ברור שיבוא לידי גביה. אלא, יזונו כולם, ואם בסוף היא לא תמות ולא יהיה מספיק בנכסים, יהיה הדין כמו במרובים ונתמעטו.

ואם תמצא לומר, אם ננקוט כמו הצד השני, כיון דאילו מתה לית לה אין לה חוב מזונות, ולא ממעטא, היא לא עושה את הנכסים למועטים, עדיין יש להסתפק:

בעל חוב, אם אין בנכסים אלא בשביל הבנות והבעל חוב, מהו שימעט בנכסים? האם החוב הזה הוא כמו החוב של הבנות, שעושה את הנכסים למועטין, או לא?

מי אמרינן, האם נאמר, כיון דכי מיית גם אם הבעל חוב ימות, נמי אית ליה, צריך לשלם ליורשיו, ולכן בעל חוב ממעט את הנכסים, כיון שזה חוב שייגבה בכל מקרה, והבנים ישאלו על הפתחים.

או דלמא, שמא נאמר לצד השני, כיון דמיחסרא גוביינא, הבעל חוב צריך עדיין לגבות את חובו, והחוב איננו גבוי, לכן לא מתחשבים בו, ולא ממעט, לא עושה את הנכסים למועטים, ויזונו כולם יחד, עד שיטרוף הבעל חוב, ואחר כך הבנות בלבד יזונו מהנותר בנכסים.

או דלמא, שמא נאמר, כיון דאילו מנסבא, (9) אם תנשא האלמנה לאדם אחר, לית לה, היא לא תקבל מזונות, השתא נמי לית לה: גם עכשיו לא תקבל חלק בנכסים כמו בנכסים מועטין. כיון שיש אפשרות שלא תצטרך לקבל מזונות אם תנשא, ונמצא שהנכסים הם מרובים, שהרי לבנים ולבנות יש מספיק, ולכן כולם יזונו בשוה, הבנים, הבנות והאלמנה, כדין נכסים מרובין.

אם תמצא לומר, אם ננקוט בבעיה הזו כמו הצד השני, כיון דאילו מנסבא, שהרי אם תנשא לאחר

לית לה אין לה מזונות השתא נמי לית לה, גם עכשיו אין לה זכות מיוחדת בנכסים ולא מייחדים לה נכסים — עדיין יש להסתפק:

בת אשתו, מי שקיבל בשעת נשואין לזון את בת אשתו מאדם אחר ויוצא שאף היא צריכה לקבל מזונות מנכסי האב ויש נכסים בשביל הבנות ובת אשתו, מהו שתמעט בנכסים, האם החוב לזון את בת אשתו נכנס בכלל החובות של היורשים, ויעשה את הנכסים למועטים?

מי אמרינן, האם נאמר כיון דכי מנסבא, גם אם היא תנשא לאחר, אית לה, היא ממשיכה לקבל מזונות, כפי שהתחייב האב לאשתו, אם כן, זה חוב רגיל, ולכן ממעטא, זה ימעט את הנכסים.

9. וצריך להבין, מדוע באלמנה יש ספק אם ממעטת כיון שאם תנשא אין לה מזונות? הרי גם בת אין לה מזונות במקרה שתנשא. וזה קשה על כל המשך הגמרא. והתוס' מבאר, שלבת יש יותר זכויות שהרי היא יורשת במקרה שאין בנים לכן

9. וצריך להבין, מדוע באלמנה יש ספק אם ממעטת כיון שאם תנשא אין לה מזונות? הרי גם בת אין לה מזונות במקרה שתנשא. וזה קשה על כל המשך הגמרא. והתוס' מבאר, שלבת יש יותר זכויות שהרי היא יורשת במקרה שאין בנים לכן